УДК 351.72:336.012.7/.8]-027.21

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

О. М. Соколова,
кандидат економічних наук, доцент кафедри управління національним господарством та економічної політики, Національна академія державного управління при Президентові України
А. В. Ковальчук,
аспірант кафедри управління національним господарством та економічної політики, Національна академія державного управління при Президентові України

У статті з'ясовано сутність фінансової децентралізації на основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених. Розкрито місце фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління. Розглянуто основні постулати теореми децентралізації. Описано критерії оцінки рівня фінансової децентралізації; дана кількісна та якісна характеристики.
Проведено критичний аналіз впливу фінансової децентралізації на різні сторони суспільного життя. Зазначено позитивні впливи та загрози здійснення реформи фінансової децентралізації. Акцентовано увагу на взаємозв'язку фінансової децентралізації, ефективності управління й економічному розвитку країни та її регіонів. Доведено необхідність чіткого розмежування й законодавчого закріплення повноважень, спроможностей та відповідальності між різними рівнями публічного управління.
Ключові слова: децентралізація, фінансова децентралізація, система державного управління, органи місцевого самоврядування, суспільні блага.

O. M. Sokolova,
Ph.D in Economics, Associate Professor of the Department of Governance of National Economy and Economic Policy, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
A. V. Kovalchuk,
Post-graduate student, of the Department of Governance of National Economy and Economic Policy, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE THEORETICAL FRAMEWORK FOR FISCAL DECENTRALIZATION IN TERMS OF PUBLIC ADMINISTRATION REFORM

The authors reveal the essence of fiscal decentralization based on the analysis of Ukrainian and foreign contributions. This paper exposes the place of fiscal decentralization with regard to public administration reform. The basic tenets of decentralization theorem are examined. The following research paper describes the criteria for assessing the degree of financial decentralization; indicates the quantitative and qualitative parameters.
The authors critically analyze the impact of fiscal decentralization on various aspects of social life. The article indicates the positive impact and threats in respect of the fiscal decentralization reform. It is emphasized the cooperation between fiscal decentralization, management efficiency and economic development of the state and its regions. The authors emphasize the urgent necessity for a precise differentiation and legal consolidation of authorities, capabilities and responsibilities between the different tiers of public administration.
Key words: decentralization, fiscal decentralization, public administration system, local self-government authorities, national public goods.

© Соколова О. М., Ковальчук А. В., 2016

О. Н. Соколова,
кандидат экономических наук, доцент кафедры управления национальным хозяйством и экономической политики, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины
А. В. Ковальчук,
аспирант кафедры управления национальным хозяйством и экономической политики, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФИНАНСОВОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статье выяснено сущность финансовой децентрализации на основе анализа трудов отечественных и зарубежных ученых. Раскрыто место финансовой децентрализации в условиях реформирования системы государственного управления. Рассмотрены основные постулаты теоремы децентрализации. Описаны критерии оценки уровня финансовой децентрализации; дана количественная и качественная характеристика.
Проведен критический анализ влияния финансовой децентрализации на различные стороны общественной жизни. Указано положительные влияния и угрозы осуществления реформы финансовой децентрализации. Акцентировано внимание на взаимосвязи финансовой децентрализации, эффективности управления и экономического развития страны и ее регионов. Доказана необходимость четкого разграничения, законодательного закрепления полномочий, возможностей и ответственности между различными уровнями публичного управления.
Ключевые слова: децентрализация, финансовая децентрализация, система государственного управления, органы местного самоуправления, общественные блага.

Постановка проблеми. Реформування системи державного управління пов'язано з проведенням децентралізації, яке охоплює та включає в себе широке коло понять і концепцій, є комплексним та багатогранним явищем. Децентралізація – це процес передавання повноважень і відповідальності функцій держави від органів центральної влади проміжним (регіональним) та місцевим органам влади чи незалежним агентствам, квазінезалежним урядовим організаціям та/чи квазінеурядовим організаціям, приватному сектору [20]. Проведення реформи децентралізації вимагає виокремлення видів децентралізації, їх наукове осмислення, оскільки вони мають різні характеристики, політичну приналежність, умови здійснення тощо. Говорячи про фінансову децентралізацію, слід зазначити, що її ефективність прямо залежить від структури, форми та адміністративно-територіального устрою країни, тобто від проведення децентралізації в політичній та адміністративній сферах.

Наприкінці XX ст. питання децентралізації стали провідними в політиці більшості європейських країн. Основна ідея децентралізації полягає в передаванні органам місцевого самоврядування компетенції для вирішення питань, пов'язаних із місцевими потребами. В Україні вперше децентралізація згадується в ст. 5 Конституції Української Народної Республіки від 29 квітня 1918 р.: "Не порушуючи єдиної своєї власти, УНР надає своїм землям, волостям і громадам права широкого самоврядування, додержуючи принципу децентралізації" [5]. Після здобуття незалежності наша держава стикнулися зі значними труднощами: проблемами нерівномірного розвитку територій, значними відмінностями у розвитку економічних районів, підлеглого, а не взаємного співробітництва у взаємовідносинах між центральними органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування. Розв'язання цих та інших проблем нагальним поставило питання необхідності реформування системи державного управління, запровадження політики децентралізації, її складової – фінансової децентралізації з метою забезпечення сталого розвитку країни.

Децентралізація характеризується як основний компонент концепції "good governance" та запорука сталого розвитку. Фінансова децентралізація, як складова реформи системи державного управління, визнається українським урядом за пріоритетний напрям, який дає змогу зміцнити фінансову спроможність місцевих громад, упровадження місцевої демократії, розподілу повноважень, об'єднання територіальних громад [6]. Якщо в 1995–2005 рр. політика децентралізації була домінуючою передумовою надання Світовим банком фінансової допомоги країнам у розрізі політики розвитку (Development Policy Operations), то в 2008 р. умовою надання країні кредиту була вимога запровадження політики фінансової децентралізації, а в 2014 р. – здійснення фіскальної реформи [16, с. 15].

Ґрунтовний теоретичний аналіз сутності, змісту та концептуальних підходів до розуміння поняття фінансової децентралізації є запорукою ефективних управлінських реформ та водночас нагальним науковим і практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес науковців до теми, що досліджується. Зокрема, Ч.Тібу [21] обґрунтував, що фіскальна децентралізація дає змогу субнаціональним органам управління отримува-

ти автономію щодо фінансування і забезпечення населеннями суспільними послугами; науковим напрацюванням У.Оутса [15] є теорема децентралізації. Загальні принципи функціонування ефективних моделей фінансової децентралізації й бюджетного федералізму були запропоновані представниками неокласичної та ліберальної школи: Дж.Б'юкененом [11], П.Самуельсоном [17], Дж.Стігліцем [18].

Різні аспекти поняття децентралізації, її концепцій, видів досліджують сучасні українські та зарубіжні вчені. Так, Г.Арікан [9] розробив теоретичну модель фінансової децентралізації; Р.Баль [10] та Дж.Мартінес-Васкес [10] виявили взаємозв'язок проведення реформи фінансової децентралізації та інституційного дизайну країни; Н.Бікадорова [1], О.Дроздовська [3] досліджували сутність фінансової децентралізації; К.Кайзер [14] – її види; В.Бодров [2] та С.Дяченко [2] розглядали децентралізацію як інструмент зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування. Дослідження Ю.Ковбасюка [4], С.Серьогіна [8] присвячені проблемам взаємодії органів публічної влади в контексті реалізації політики децентралізації в Україні.

В.Танци [19], Р.Фісман [13], Р.Гаті [13], Р.Еніколопов [12], К.Журавська [12], С.Романюк [7] досліджували вплив фінансової децентралізації на різні аспекти суспільного життя: економічне зростання, якість уряду, ефективність надання адміністративних послуг, рівень корупції тощо.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Більшість наукових праць присвячена дослідженню питання децентралізації влади, упровадження реформи публічних фінансів, передавання повноважень на місця як запорука розвитку національної економіки. Так, С.Серьогін і Н.Гончарук підкреслюють, що проведення децентралізації влади стало не просто бажанням підвищити ефективність управління на місцях, а передумовою виходу із затяжної політичної кризи [8, с. 3]. Ю.Ковбасюк убачає "першочерговим завданням держави саме раціональний баланс управлінської децентралізації та концентрації повноти влади в єдиному центрі" [4, с. 247–248]. Водночас розкриття сутності, переваг та загроз фінансової децентралізації в процесі реформування системи державного управління не отримало достатнього висвітлення й потребують подальшого поглибленого дослідження.

Метою статті є дослідження сутності та змісту фінансової децентралізації як комплексного та багатогранного процесу на основі аналізу вітчизняної й зарубіжної літератури, виявлення переваг і загроз фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління.

Виклад основного матеріалу. У працях українських і зарубіжних учених не існує єдиного підходу до розуміння змісту поняття "фінансова децентралізація". Кожен із них пропонує певні аспекти сутності процесу в умовах суспільно-політичних трансформацій. Зокрема, В.Бодров і С.Дяченко розглядають бюджетну децентралізацію, під якою розуміють "будь-які види мобілізації фінансових ресурсів у бюджетах органів місцевого самоврядування" [2, с. 7]. О.Дроздовська та Н.Бікадорова визначають фінансову децентралізацію як "процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними і локальними рівнями управління" [1, с. 146; 3, с. 20]. Такі підходи до розуміння фінансової (бюджетної) децентралізації вітчизняними дослідниками охоплюють багаторівневі фінансові відносини з позицій економічної ефективності та цілковитого задоволення потреб місцевих громад і відображають нагальну потребу у фінансовій самостійності органів місцевого самоврядування, розширення їх прав і компетенцій, підвищення ефективності вирішення завдань, пов'язаних із місцевими потребами.

У зарубіжній літературі термін "фінансова децентралізація" є еквівалентним терміну "фіскальна децентралізація". Основоположники теорії бюджетного федералізму роблять прив'язку бюджетних видатків до теорій суспільного вибору, чистої теорії державних видатків, теорії публічних фінансів Р.Масгрейва як витоків теорії розвитку економіки публічного сектору – "public sector economics". Тобто класичні моделі фіскально-бюджетного федералізму пов'язані з функціонуванням держави як центрального інституту національної економічної системи.

Ідеологія фіскальної децентралізації належить американському економісту Ч.Тібу, який емпіричним шляхом виявив "spillover effect" – ефект рівномірного розподілу ресурсів як проблеми перерозподілу спроможностей залежно від уподобань і доходів місцевих громад [21, с. 94]. Він пропонує розв'язати цю проблему на основі ефекту перерозподілу суспільних благ, адже спроможність кожної окремої громади частково залежить від наявності суспільних благ у сусідніх громадах. Крім того, учений виділяє окрему категорію суспільних благ – "national public goods" – національні, тобто такі, як оборона, початкова освіта, які розподіляються на національному рівні управління [21, с. 95]. Ч.Тібу довів, що за умови фіскальної децентралізації публічні видат-

ки відповідатимуть індивідуальним уподобанням споживачів згідно з їхніми потребами.

Дж.Б'юкененен, поділяючи точку зору Ч.Тібу, виокремлює аспекти певної фіскальної відповідальності центрального уряду за надання суспільних благ та послуг місцевою владою, пов'язуючи її з теорією суспільного вибору "fiscal equalization" – фінансове вирівнювання як вирівнювання фіскального навантаження між різними адміністративно-територіальними одиницями. Подібний до теорії Ч.Тібу "spillover or neighborhood effects" – ефект перерозподілу суспільних благ, тобто виокремлення національних суспільних благ, які впливають на спроможності різних громад [10, с. 176–177].

П.Самуельсон підкреслює, що оподаткування відповідно до теорії отриманої вигоди відносно оподаткування ("benefit theory of taxation") не дає змогу прийняття спонтанних децентралізованих вирішень проблеми [17, с. 388]. Тобто припущення, що податки та збори за послуги, що надаються державою, мають стягуватися відповідно до одержуваної бенефіціаром вигоди. У разі застосування цього принципу оподаткування було б регресивним, оскільки держава надає багато послуг, які, в основному, призначаються для людей із невисоким рівнем доходів.

Дж.Стігліц стосовно теорії розвитку економіки публічного сектору стверджує, що дебати відносно теорії фіскального федералізму як розподілу відповідальностей між центральними та локальними рівнями влади є нескінченними. Діапазон цього поняття є надекономічним. Наприклад, у 1960-х, 70-х, навіть 80-х рр. позиція центрального уряду багатьох країн була набагато активнішою ніж тепер [18, с. 727]. Зазначимо, що теорія економіки публічного сектору має загальний характер і включає в себе як теорії отриманої вигоди відносно оподаткування, так і теорію суспільного вибору, чисту теорію державних видатків та аспекти міжбюджетних відносин із позицій розподілу доходів і видатків бюджетів різних рівнів.

Аналізуючи сутність фінансової децентралізації, неможливо не згадати У.Оутса – автора теореми децентралізації, який, поряд із Ч.Тібу, П.Самуельсоном, Р.Масгрейвом, Дж.Б'юкененом, є фундатором теорії фіскального федералізму як похідної теорії економіки публічного сектору. У.Оутс дав визначення децентралізації як законного права прийняття рішень децентралізованими одиницями, тобто вчений убачав ефективний та результативний розвиток держави в цілому за умови прийняття рішень щодо фінансових питань саме на місцях.

Теорема децентралізації У.Оутса доводить, що, крім суспільних благ, існують локальні суспільні блага. Водночас суспільні блага споживаються всім суспільством, локальні – споживаються згідно з географічною детермінантою, локалізованою підмножиною всього населення. Теорема У.Оутса ґрунтується на таких твердженнях: блага, пов'язані з децентралізацією суспільних послуг, просторово обмежені; надання споживачами переваги приватним чи суспільним благам, а також їхнє ставлення до різних суспільних послуг не однакове; реагування споживачів на "фактори бюджетної локації" мобільне [15, с. 1122].

Рівень влади, що територіально перебуває найближче до споживачів послуг, може найбільш ефективно забезпечити використання бюджетних коштів для задоволення місцевих потреб. Саме тому на регіональному рівні досягається Парето-ефективний рівень виробництва, оскільки лише за таких умов органи влади враховують конкретні потреби місцевої громади й отримуватимуть вигоди від реалізації послуг шляхом оптимізації податкових платежів у центральний бюджет і видатків на виробництво локальних суспільних благ.

Аналізуючи роботи представників неокласичної та ліберальної школи, можна припустити, що у світлі останніх подій, в умовах багатогранності світу межі таких явищ, як "фінансова децентралізація" та "фіскально-бюджетний федералізм" у зарубіжних учених та "фінансова децентралізація" у вітчизняних стають усе більш розмитими. Фіскально-бюджетний федералізм є найвищим виявом сутності фінансової децентралізації і може бути притаманний не лише федеративним, а й унітарним державам.

Ступінь фінансової децентралізації піддається кількісним і якісним оцінкам. Основними критеріями оцінки є: співвідношення показників місцевих і публічних видатків; обсяг видатків місцевих бюджетів до ВВП; частка власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів; обсяг міжбюджетних трансфертів, зокрема дотацій вирівнювання у структурі доходів місцевих бюджетів тощо.

На думку С.Романюка, показник рівня дотаційності місцевого бюджету характеризується певною штучністю, оскільки його можна як підняти, завищивши обсяг вилучень із бюджетів, так і зменшити зворотними заходами. Такий "прийом" використаний урядом під час прийняття Державного бюджету України на 2015 р., яким визначені субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проекти ліквідації підприємств вугільної і торфодобувної промисловості та утримання водовідливних

комплексів у безпечному режимі на умовах співфінансування (50 відсотків) в обсязі 353,4 млн грн. У разі безумовної зацікавленості місцевих бюджетів у ліквідації на їх територіях негативних екологічних та інших наслідків від діяльності вугільних і торфодобувних підприємств, вони не мають ніякого відношення до їх ліквідації [7, с. 315].

К.Кайзер підкреслює, що зміст децентралізації в різних країнах різний і залежить від завдань, які ставить уряд країни, проводячи реформу децентралізації та її операційного рівня. Вони, у свою чергу, впливають на політику та проекти, що приймаються як державою, так і міжнародними організаціями-донорами (наприклад Світовим банком). К.Кайзер розглядає зміст децентралізації з трьох сторін: деконцентрації, делегування та деволюції.

Деконцентрація – процес, за допомогою якого центральний уряд розосереджує відповідальності за надання конкретних послуг на регіональному рівні без делегування повноважень. Сюди К.Кайзер відносить грантові можливості для децентралізованих інституцій. Прикладом таких інституцій можуть бути агенції в складі міністерства або територіальні підрозділи.

Делегування – ситуація, за якої центральний уряд делегує відповідальність за прийняття рішень та виконання функцій держави місцевій владі. За цієї умови місцева влада не може бути повністю контрольованою центральною владою, але є підзвітною їй. Це він пояснює як припис конкретних функцій чи програм (наприклад програма подолання бідності).

Деволюція – делегування центральною владою повноважень у прийнятті владних рішень, у фінансовій сфері, публічному управлінні місцевій владі. Деволюцію учений розглядає як таку, що найважче досягнути, оскільки вона надає певний ступінь політичної автономії та податкові повноваження місцевій владі [14, с. 317–318].

На нашу думку, досить суперечливою є розгляд децентралізації з позиції деконцентрації, адже деконцентрацію можна розглядати не як характеристику децентралізації, а лише як установлення центральною владою периферійних підрозділів. Ми вважаємо, що деволюція найбільш повно розкриває зміст і кінцеву мету децентралізації.

Розглядаючи зміст децентралізації, К.Кайзер виокремлює три її види:

– фіскальну, що окреслює межу, до якої повноваження з підвищення доходів та видатків є децентралізованими;

– адміністративну, яка стосується державних службовців і може впливати на їх територіальне перебування та підзвітність;

– політичну, яка належить до рівня фактичної влади й політичної підзвітності, що передані з центру [14, с. 317–318].

Усі три види децентралізації перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, адже за відсутності політичної й адміністративної децентралізації фіскальна децентралізація, ймовірно, не принесе бажаного ефекту на практиці. Аналогічно не буде досягнуто бажаного ефекту будь-якого виду децентралізації за відсутності хоча б одного з них.

Першочергово ідея взаємозв'язку фінансової, адміністративної та політичної децентралізації сформована для більш ефективного надання й максимальної локалізації адміністративних послуг до місцевого населення. Ця концепція в ідеалі покликана найбільш результативно ідентифікувати та вирішувати місцеві завдання, забезпечувати фінансову самостійність і спроможність місцевих громад.

Застосування теорії фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління справляє як позитивний вплив, так і містить певні загрози. Безумовним позитивом фінансової децентралізації є краще забезпечення потреб місцевого населення органами місцевого самоврядування на локальному рівні. Водночас, щоб проводити політику децентралізації, важливо розподілити завдання між різними рівнями управління, тобто потрібно чітко визначити, які завдання доцільно закріпити на постійній основі за тим чи іншим рівнем влади. Із розмежуванням завдань майже вирішується питання про поділ видатків між різними рівнями бюджетної системи.

Р.Еніколопов та К.Журавська, досліджуючи вплив фінансової децентралізації на економічне зростання, якість роботи уряду, ефективність надання адміністративних послуг, дійшли висновку, що децентралізація залежить від двох аспектів: сили національного фракціонування партійної системи та виборності чи призначуваності місцевих і центральних виконавчих органів влади [11, с. 26–27].

Г.Арікан розробив теоретичну модель фінансової децентралізації, згідно з якою збільшується кількість конкуруючих публічних юрисдикцій різного рівня підпорядкування в межах податкової конкуренції відносно корупційних проявів у цих юрисдикціях за умови застосування ними рентоорієнтовної поведінки [9, с. 176]. Продовжуючи дослідження, Г.Арікан, Р.Фісман та Р.Гаті статистично довели тісний зв'язок між фінансовою децентралізацією та рівнем корупції: у країнах із високим рівнем корупції знижується

частка бюджетних асигнувань на освіту, охорону здоров'я, інші заклади соціальної сфери, водночас збільшується частка непродуктивних витрат. Особливу увагу вони приділили інституційній структурі децентралізації, що зменшує ймовірність корупції на місцях [13, с. 1–2].

В.Танци охарактеризував вплив фінансової децентралізації на різні аспекти суспільного життя нейтрально – ні позитивно, ні негативно. Успішність запровадження реформи фінансової децентралізації, на його думку, залежить виключно від "institution specific design" – оптимальної взаємодії інститутів публічної влади [19, с. 13]. Разом із тим В.Танци зазначає, що шляхом ослаблення індивідуальних зв'язків між бюрократами та тими, кому вони служать, у великих, централізованих державах зростає ймовірність корупції та зловживання владою. Проте водночас сильніша індивідуальна взаємодія бюрократів і громади може мати і зворотний соціальний ефект, сприяючи корупції за рахунок тісних особистих зв'язків.

У працях Р.Баля та Дж.Мартінес-Васкеса підкреслюється необхідність науково виваженого підходу до проведення реформи фінансової децентралізації в кожній окремій країні, зокрема її інституційному дизайну. Учені досліджували передумови необхідності проведення фінансової децентралізації. Крім того, Р.Баль попереджає про загрози згортання реформи фінансової децентралізації на рівні проміжної влади на підставі фінансових неспроможностей місцевих громад. На його думку, несистемне проведення реформи фінансової децентралізації може становити більші ризики, ніж за умов повністю централізованої системи управління [10].

На нашу думку, загроза провалу реформи фінансової децентралізації на підставі фінансових неспроможностей місцевих громад є найбільш вірогідною для нашої держави. Ми поділяємо точку зору С.Романюка, що "в Україні децентралізація розглядається виключно з політичних мотивів розподілу владних повноважень, як спосіб отримати більше повноважень і фінансових ресурсів під них" [7, с. 315].

Висновки. Аналіз наукових джерел дає змогу зазначити, що позиції науковців щодо сутності та змісту фінансової децентралізації є неоднозначними. У загальному плані фінансова децентралізація розглядається як процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними і локальними рівнями управління. У зарубіжній літературі термін "фінансова децентралізація" є еквівалентним терміну "фіскальна децентралізація".

Класики теорії фінансової децентралізації виступають проти втручання центральної/субнаціональної влади в розподільну політику, оскільки є особливі національні суспільні блага, розподіл яких має проводитися на найвищому рівні. Сучасні теоретики фінансової децентралізації у своїх дослідженнях більше акцентують увагу на ризики в проведенні чистої фінансової децентралізації, регіональному диспаритеті, необхідності обережного застосування інституційного дизайну та взаємодії інститутів публічної влади.

Фінансова децентралізація, крім перспектив ефективного реформування системи державного управління, підвищення фінансової спроможності місцевих громад, надання автономності органам місцевого самоврядування у прийнятті управлінських рішень, формуванні бюджетів, найрезультативнішого й своєчасного визначення та задоволення потреб місцевих жителів, може нести і певні загрози.

Несистемне, нераціональне проведення фінансової децентралізації, відмінності та прогалини у розвитку територій, міжнаціональні конфлікти, слабка адміністративна чи фінансова спроможність місцевої влади, недовіра та відсутність координації між приватним і публічним секторами може мати наслідком дисбаланс у соціально-економічному розвитку територій, процвітання корупції, неефективність управлінської діяльності.

У більшості науковці збігаються в думці, що потенційно центральна влада неспроможна ефективно розв'язувати локальні проблеми, гнучко та своєчасно реагувати на змінні потреби місцевих громад. З цього випливає необхідність чіткого визначення й законодавчого закріплення повноважень, спроможностей та відповідальності між різними рівнями публічного управління.

Перспективою подальших досліджень є вивчення досвіду проведення фінансової децентралізації в країнах Європейського Союзу та можливостей його адаптації в Україні.

Список використаних джерел

1. Бикадорова Н. О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування / Н. О. Бикадорова // Екон. вісн. Донбасу. – 2010. – № 2. – С. 145–151.
2. Бодров В. Г. Бюджетна та фінансова децентралізація як інструмент зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, С. А. Дяченко. – Київ : НАДУ, 2015. – 101 с.
3. Дроздовська О. С. Теоретичні засади фінансової децентралізації / О. С. Дроздовська // Фінанси України : наук.-теорет. та інформ.-практ. журн. – 2002 . – № 8. – С. 19–25 .
4. Ковбасюк Ю. В. Нові підходи до формування регіональної політики та регіонального управління / Ю. В. Ковбасюк // Актуал. проблеми економіки. – 2014. – № 7(157). – С. 246–253.
5. Конституція Української Народної Республіки від 29 квітня 1918 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18.
6. Основні завдання щодо децентралізації на 2016 рік [Електронний ресурс] // Впроваджуємо реформи. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://reforms.in.ua/ua/news/osnovni-zavdannya-shchodo-decentralizaciyi-na-2016-rik.
7. Романюк С. А. Політекономічні аспекти децентралізації державного управління територіальним розвитком України / С. А. Романюк // Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 29 трав. 2015 р.) / за заг. ред. Ю. А. Ковбасюка, А. І. Семенченка, С. В. Загороднюка. – Київ : НАДУ, 2015. – С. 315–317.
8. Серьогін С. М. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні / С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2015. – № 2. – С. 1–17.
9. Arikan, G. Fiscal Decentralization: A Remedy for Corruption? / G. Arikan // International Tax and Public Financ. – 2004. – №11. – С. 175–195.
10. Bahl R. Sequencing Fiscal Decentralization [Електронний ресурс] / R. Bahl, J. Martinez-Vazquez // The World Bank Poverty Reduction and Economic Management Network. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/decentralizationcorecourse2006/OtherReadings/BahlMartinez-Vazquez.pdf.
11. Buchanan J. Federal expenditures and state functions [Електронний ресурс] / J. Buchanan // Federal Expenditure Policy for Economic Growth and Stability, Joint Economic Committee, Washington, D.C.. – 1957. – Режим доступу до ресурсу: https://fraser.stlouisfed.org/docs/historical/jec/19571105jec_fedexpenditure_buchanan.pdf.
12. Enikolopov R. Decentralization and Political Institutions [Електронний ресурс] / R. Enikolopov,

References

1. Bykadorova, N.O. (2010) “Financial decentralization of local self-government institutions”, *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, vol. 2, pp. 145–151.
2. Bodrov, V. H. and Dyachenko, S. A. (2015). *Byudzhetna ta finansova detsentralizatsiya yak instrument zmitsnennya material’no-finansovoyi osnovy mistsevoho samovryaduvannya [Budget and financial decentralization as a tool for strengthening the material and financial basis of local self-government*]. Kyiv : NADU [in Ukrainian].
3. Drozdovs’ka, O.S. (2002) “Theoretical fundations of financial decentralization”, *Finansy Ukrainy,* vol.8, pp. 19-25.
4. Kovbasiuk, Yu.V. (2014) “New approaches to regional policy formation and regional governance”, *Aktual’ni problemy ekonomiky*, vol. 7(157), pp. 246–253.
5. Konstytutsiia Ukrains’koi Narodnoi Respubliky (1918), “Constitution of the Ukrainian National Republic”, available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18, (Accessed 15 April 2016).
6. Osnovni zavdannia schodo detsentralizatsii na 2016 rik (2016), “Main objectives for decentralization in 2016”, available at: http://reforms.in.ua/ua/news/osnovni-zavdannya-shchodo-decentralizaciyi-na-2016-rik, (Accessed 15 April 2016).
7. Romaniuk, S.A. (2015) “Political economy aspects for decentralization of public administration as regards to territorial development of Ukraine”, *Instytutsijne zabezpechennia kadrovoi polityky u derzhavnomu upravlinni : stanovlennia ta rozvytok* [Conference Proceedings of the Nationwide Annual Scientific Conference with International Participation], K. : NADU, pp. 315-317.
8. Ser’ohin, S.M. and Honcharuk, N.T. (2015) “Theoretical bases and main directions of local government reform and decentralization of power in Ukraine”, *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, vol. 2, pp. 1–17.
9. Arikan, G. (2004) “Fiscal Decentralization: A Remedy for Corruption?”, vol. 11, pp. 175–195.
10. Bahl, R. and Martinez-Vazquez, J. (2006) “Sequencing Fiscal Decentralization”, *The World Bank Poverty Reduction and Economic Management Network*, [Online], available at: http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/decentralizationcorecourse2006/OtherReadings/BahlMartinez-Vazquez.pdf. (Accessed 17 April 2016).
11. Buchanan, J. (1957) “Federal expenditures and state functions”, *Federal Expenditure Policy for Economic Growth and Stability, Joint Economic Committee*, [Online], available at: https://fraser.stlouisfed.org/docs/historical/jec/19571105jec_fedexpenditure_buchanan.pdf (Accessed 17 April 2016).
12. Enikolopov, R. and Zhuravskaya, E. (2006) “Decentralization and Political Institutions”, [Online], vol. 65, available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=408060. (Accessed 16 April 2016).

E. Zhuravskaya. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=408060.

13. Fisman R. Decentralization and Corruption: Evidence across Countries / R. Fisman, R. Gatti // World Bank Policy Research Working Paper. – 2000. – № 2290. – С. 1–18.
14. Kaiser K. Decentralization Reforms [Електронний ресурс] / K. Kaiser // Analyzing the Distributional Impact of Reforms. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://siteresources.worldbank.org/INTPSIA/Resources/490023-1120845825946/3622-06_Ch06.pdf.
15. Oates W. An Essay on Fiscal Federalism / W. Oates. // Journal of Economic Literature. – 1999. – № 37. – С.1120–1149.
16. Report No. 86951-UA. Program Document on a Proposed Development Policy Loan in the Amount of US$ 750 Million to Ukraine for the First Development Policy Loan [Електронний ресурс] // The World Bank. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2014/05/14/000442464_20140514094828/Rendered/PDF/869510PGD0P150010Box385211B00OUO090.pdf.
17. Samuelson P. The Pure Theory of Public Expenditure [Електронний ресурс] / P. Samuelson // The Review of Economics and Statistics. – 1954. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod3_Samuelson.pdf.
18. Stiglitz J. Economics of the public sector. Third edition / J. Stiglitz. – New York/London, 1999. – 823 с.
19. Tanzi V. Pitfalls On the Road To Fiscal Decentralization [Електронний ресурс] / V. Tanzi // Working papers #19. Pitfalls On the Road To Fiscal Decentralization. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://carnegieendowment.org/files/19Tanzi.pdf.
20. The World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/political.htm.
21. Tiebout C. An Economic Theory of Fiscal Decentralization [Електронний ресурс] / Ch. Tiebout // Princeton University Press. – 1961. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nber.org/chapters/c2273.pdf.

13. Fisman, R. and Gatti, R. (2000) “Decentralization and Corruption: Evidence across Countries”, *World Bank Policy Research Working Paper*, vol. 2290, pp. 1–18.
14. Kaiser, K. (2006) “Decentralization Reforms”, *Analyzing the Distributional Impact of Reforms*, [Online], vol. 6, available at: http://siteresources.worldbank.org/INTPSIA/Resources/490023-1120845825946/3622-06_Ch06.pdf. (Accessed 17 April 2016).
15. Oates, W. (1999) “An Essay on Fiscal Federalism”, *Journal of Economic Literature*, vol. 37, pp. 1120–1149.
16. The World Bank (2014) “Report No. 86951-UA. Program Document on a Proposed Development Policy Loan in the Amount of US$ 750 Million to Ukraine for the First Development Policy Loan” available at: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2014/05/14/000442464_20140514094828/Rendered/PDF/869510PGD0P150010Box385211B00OUO090.pdf. (Accessed 17 April 2016).
17. Samuelson, P. (1954) “The Pure Theory of Public Expenditure”, *The Review of Economics and Statistics*, [Online], vol. 36, available at: http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod3_Samuelson.pdf. (Accessed 15 April 2016).
18. Stiglitz, J. (1999) *Economics of the public sector.* 3rd ed., New York/London.
19. Tanzi, V. (2001) “Pitfalls On the Road To Fiscal Decentralization”, *Working papers*, [Online], vol. 19, available at: http://carnegieendowment.org/files/19Tanzi.pdf. (Accessed 12 April 2016).
20. The World Bank Group (2016) “Political decentralization”, [Online], available at: http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/political.htm (Accessed 15 April 2016).
21. Tiebout, Ch. (1961) “An Economic Theory of Fiscal Decentralization”, *Princeton University Press*, [Online], available at: http://www.nber.org/chapters/c2273.pdf. (Accessed 16 April 2016).